

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Hallituksen esityksessä todetaan, että ehdotetut muutokset otetaan huomioon myös käynnissä olevassa korkeakoulujen ohjaus- ja rahoitusmallin uudistamisessa. Rahoitusmalliehdotuksessa todetaan, että sopimuskaudesta 2029–2032 eteenpäin on arvioitava erikseen, onko vielä perusteita lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden suorittamien tutkintojen tai muihin ao. opiskelijoihin liittyviin indikaattoreihin huomioon ottamiselle rahoituslaskennassa. Edelleen todetaan, että korkeakouluilla on myös tuleva sopimuskausi 2025–2028 aikaa varautua mahdolliseen muutokseen.

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton tavoitteena oli ja on laajentaa korkeakoulujen rahoituspohjaa. Yksi sopimuskausi ei ole riittävä aika korkeakouluille varautua muutokseen, varsinkin kun samaan aikaan tiedostetaan tilanne, että aidosti täyskatteelliset lukuvuosimaksut aiheuttanevat ainakin hetkellisesti lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrän vähentymisen. Samaan aikaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti on tavoitteena saada nykyistä enemmän kansainvälisiä opiskelijoita ja tätä kautta myös osaavaa työvoimaa. Itä-Suomen yliopiston näkemys on, että lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden tutkinnot tulee säilyttää jatkossakin vuodesta 2029 eteenpäin yliopistojen perusrahoituksen piirissä.

Esityksessä todetaan, että tarkoituksena on arvioida valtakunnallisen apurahajärjestelmän tarve ja toteutustapa. Apurahajärjestelmässä keskeisenä tavoitteena tulisi olla kannustin Suomeen työllistymiseen. Kansallisen apurahajärjestelmän kustannukset tulee kattaa yliopistojen rahoituskehyksen ulkopuolelta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Esitys on kannatettava.

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Tilauskoulutukseen liittyvät säännöstäsmennykset ovat kannatettavia.

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

Kannatettavaa on, että yliopistoilla säilyy mahdollisuus itse määrittellä lukuvuosimaksun suuruus kustannukset kattavan minimimaksun jälkeen sekä mahdollisuus päättää koulutuksen kustannusten laskentaan liittyvät järjestelyt. Tämän suhteen on ongelmallista, että 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan ministeriön ohjaukseen. Perusteluista on poistettava virke: ”Opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa lukuvuosimaksujen laskennasta ja seurannasta tarkempaa ohjeistusta korkeakouluille.” Vuoropuhelu ministeriön ja yliopistojen välillä tässä asiassa on toki tarpeen, mutta sen tulisi tapahtua yliopistolain 6 ja 7 luvuissa säädettyjen menettelyjen ja ohjauksen kautta. Jos tarkoitus on, että ministeriö perusteluissa muotoilulla tavalla ohjeistaa korkeakouluja laskennasta, tämän tulisi tapahtua asetuksella, mitä yliopisto ei kannata. Edellä mainitussa virkkeessä ollaan perusteluissa antamassa ministeriölle ongelmallista asetuksenantovaltaan rinnastuvaa erillistä ohjausvaltaa, mitä ei voida pitää hyvän lainvalmistelutavan mukaisena. Korkeakoulut pystyvät itsenäisesti huolehtimaan, että kustannusten laskenta on tasapuolista sekä perustuu todennettaviin, järjestelmistä johdettaviin kustannustietoihin.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Muutos on kannatettava.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Esitys on kannatettava.

Makkonen Soili
Itä-Suomen yliopisto